

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
شورای عالی برنامه‌ریزی

**بازنگری برنامه و سرفصل درس‌های دورهٔ دکتری
زبانهای باستانی ایران**

فصل اول

مشخصات کلی دوره دکتری
زبان‌های باستانی ایران

۱- مقدمه

از دیرباز، ایران سرزمینی بوده است با تنوع قومی، زبانی و گویشی فراوان که منشوری بی‌نظیر از زبان‌ها و گویش‌های ایرانی به نمایش گذاشته است. شناخت این زبان‌ها و گویش‌ها و شیوه کارکرد آنها از طریق بررسی تحولات و دگرگونی آنها در طول تاریخ، امکان‌پذیر است. در واقع، زبان‌های ایرانی دارای هویت واحدی هستند که در طول زمان، به سبب عوامل مختلف دگرگون شده است. بررسی و شناخت هر یک از این زبان‌ها و گویش‌ها که نمودی از تمدن ایرانی و اسلامی است، مستلزم تربیت پژوهشگران متخصص و آگاه به آخرین دستاوردهای علمی در این حوزه از علوم انسانی است. رشته‌ای که امروزه «زبان‌های باستانی ایران» نامیده می‌شود، شاخه‌ای از حوزه زبان‌ها و ادبیات ایرانی است که به شناخت و بررسی علمی تحولات زبان‌ها و گویش‌ها می‌پردازد. این رشته از دهه چهارم شمس تأسیس شده و با تکامل مطالعات زبان‌شناختی، هر روز بر گستردگی آن افزوده شده است. در سال‌های اخیر، این رشته یکی از مهمترین حوزه‌های مرتبط با شناخت و توصیف زبان فارسی و سایر زبان‌ها و گویش‌های ایرانی و نیز مطالعات ادب فارسی بوده است. در این رشته توصیف و تحلیل زبان‌های ایرانی بر اساس قدیمی‌ترین آثار مکتوب و نیز تحولات این زبان‌ها در طول تاریخ بررسی می‌شود. در این توصیف و تحلیل‌ها، مسائل ادبی و فرهنگی مرتبط با هر دوره زبانی نیز مورد توجه است.

در دهه‌های اخیر، پژوهشگران ایرانی و غیرایرانی جنبه‌ها و چشم‌اندازهای نوینی را در عرصه زبان‌ها و گویش‌های ایرانی و شناخت خرده‌فرهنگ‌های متنوع آن گشوده‌اند. تحولات و پیشرفت‌ها در حوزه مطالعات تاریخی زبان‌های ایرانی، افزایش داده‌ها از زبان‌های ایرانی و شیوه‌های تحلیل و توصیف آنها همراه با نیاز جوانان و پژوهشگران کشور به اطلاعات تازه در این حوزه، بازنگری دروس و روزآمد ساختن منابع دوره دکتری رشته «زبان‌های باستانی ایران» را ضروری می‌سازد. در نامه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به شماره ۲۱/۴۷۷۶ مورخ ۱۳۸۹/۸/۷ نیز، بر این نکته تأکید شده است.

با توجه به گسترش تحقیقات در حوزه زبان‌شناسی تاریخی، عموماً، و زبان‌شناسی تاریخی ایرانی، خصوصاً، سعی شده است که در بازنگری سرفصل این رشته، هم مطالب درسی و منابع آن روزآمد شوند و هم آنکه تحلیل مسائل زبان‌ها و گویش‌های ایرانی بر اساس روش‌ها و پژوهش‌های جدید مد نظر باشد.

۲- ضرورت و اهمیت

با توجه به اهمیت زبان‌ها و گویش‌های ایرانی در مسائل فرهنگی کشور، وجود این رشته افزون بر تحقیقات علمی و دانشگاهی، عامل اصلی در آگاهی‌بخشی جامعه از هویت خود و آشنایی با بنیان‌های اجتماعی و فرهنگی جامعه ایرانی است. آشنایی با زبانها و ادبیات باستانی ایران، زیربنای شناخت ادبیات فارسی است و تدوین فرهنگ‌های فارسی، دایره‌المعارف‌ها، دانشنامه‌ها در حوزه تمدن ایرانی - اسلامی و نیز تدوین فرهنگ‌های ریشه‌شناسی فارسی تنها از طریق بررسی آثار بازممانده از دوره‌های کهن امکان‌پذیر است. آشنایی با مسائل این رشته می‌تواند در متون درسی دوره‌های مختلف تحصیلی نیز گنجانده شود.

۳- طول دوره و شکل نظام

مطابق آیین‌نامه شماره ۲۱/۲۷۲۹ مورخ ۱۳۸۸/۳/۳۰ معاونت آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، طول دوره دکتری «زبان-های باستانی ایران» حداقل ۳/۵ سال و حداکثر ۴/۵ سال است که با توجه به ماده دوازده آیین‌نامه مذکور، در صورت ضرورت و به پیشنهاد استاد راهنما و تأیید گروه ذی‌ربط حداکثر تا یک نیمسال تحصیلی بدان افزوده خواهد شد.

دوره دکتری «زبان‌های باستانی ایران» به شیوه «آموزشی - پژوهشی» اجرا می‌شود. در این شیوه، ۱۸ واحد درسی و ۱۸ واحد مربوط با رساله در نظر گرفته شده است که با توجه به ماده پنج آیین‌نامه فوق‌الذکر، در مجموع، دوره دکتری این رشته ۳۶ واحد است.

۴- شرایط پذیرش

داوطلبان ورود به دوره دکتری زبان‌های باستانی ایران، از میان فارغ‌التحصیلان رشته‌های کارشناسی‌ارشد زبان‌های باستانی، زبان‌شناسی همگانی، آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان، زبان و ادبیات فارسی، و ایران‌شناسی انتخاب می‌شوند. داوطلبان طبق آیین‌نامه آزمون‌های نیمه‌متمرکز ورودی دوره دکتری، مورخ ۸۹/۸/۹ وزارت علوم، تحقیقات و فناوری گزینش می‌شوند.

تبصره ۵: پذیرفته‌شدگانی که تحصیلات کارشناسی‌ارشد آنها غیر از رشته زبان‌های باستانی باشد به تشخیص گروه موظفند تا سقف ۸ واحد درسی را به عنوان پیش‌نیاز از مجموع دروس تخصصی مقطع کارشناسی‌ارشد رشته زبان‌های باستانی بگذرانند.

۵- مواد و ضرایب آزمون ورودی

ردیف	مواد امتحانی آزمون	ضریب
۱	متون اوستایی	۳
۲	متون غیر کتیبه‌ای میانه (مانوی، زردشتی)	۳
۳	کتیبه‌ها (فارسی باستان، فارسی میانه، پهلوی اشکانی)	۲
۴	دو زبان خارجی (از مجموع زبان‌های انگلیسی، آلمانی، فرانسه، روسی)	۴

۶- واحدهای درسی

دانشجویان دوره دکتری زبان‌های باستانی ایران، واحدهای درسی خود را با توجه به مواد مندرج در جدول شماره یک انتخاب می‌کنند.

جدول ۱

تعداد واحدهای دوره دکتری زبان‌های باستانی ایران

ردیف	نوع درس	تعداد	ملاحظات
۱	دروس الزامی	۱۴	
۲	دروس اختیاری	۴	
۳	رساله	۱۸	
۴	مجموع واحدهای آموزشی و پژوهشی (رساله)	۳۶	

فصل دوم

جداول دروس دوره دکتری زبان‌های باستانی ایران

جدول ۲

دروس الزامی دوره دکتری زبان‌های باستانی ایران

پیش‌نیاز	ساعت			تعداد واحد	نام درس	کد درس
	جمع	عملی	نظری			
	۳۲		۳۲	۲	یسن هفت‌ها	۱
	۳۲		۳۲	۲	متون گاهانی	۲
	۳۲		۳۲	۲	متون زند	۳
	۳۲		۳۲	۲	متون کلامی فارسی میانه	۴
	۳۲		۳۲	۲	متون سغدی مسیحی	۵
	۳۲		۳۲	۲	متون سغدی بودایی	۶
	۳۲		۳۲	۲	سنسکریت کلاسیک	۷
				۱۸	رساله	۸
	۲۲۴		۲۲۴	۳۲	جمع	

جدول ۳

دروس اختیاری دوره دکتری زبان‌های باستانی ایران

پیش‌نیاز	ساعت			تعداد واحد	نام درس	کد درس
	جمع	عملی	نظری			
	۳۲		۳۲	۲	سمینار اوستا	۱
	۳۲		۳۲	۲	متون پازند	۲
	۳۲		۳۲	۲	متون سغدی مانوی	۳
	۳۲		۳۲	۲	زبان ختنی	۴
	۳۲		۳۲	۲	زبان خوارزمی	۵
	۳۲		۳۲	۲	زبان بلخی	۶
	۳۲		۳۲	۲	متون کهن ودایی	۷
	۳۲		۳۲	۲	رده‌شناسی زبان‌های ایرانی باستان و میانه	۸

	۳۲		۳۲	۲	زبان‌شناسی تاریخی - تطبیقی هندی‌اروپایی	۹
	۳۲		۳۲	۲	سیر آراء و عقاید دینی در ایران باستان	۱۰
	۳۲۰		۳۲۰	۲۰	جمع	

گروه آموزشی ۴ واحد از دروس جدول ۳ را برای دوره دکتری زبان‌های باستانی ایران ارائه می‌کند.

فصل سوم

سرفصل دروس دوره دکتری زبان‌های باستانی ایران

یسن هفت‌ها
Yasna Haptañhāiti

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد: تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درس به فارسی: یسن هفت‌ها
	عملی			
	نظری	پایه		
	عملی			
	نظری *	تخصصی		
	عملی			
	نظری	اختیاری		
	عملی			
<p>آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒</p> <p>سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐</p>				

هدف: خصوصیات دستوری و مختصات سبکی متون منثور اوستای قدیم و مضامین یسن هفت‌ها

سر فصل:

- معرفی و نقد اجمالی منابع
- خواندن یسن‌های ۳۵-۴۱ و تجزیه و تحلیل صرفی و نحوی آنها
- بررسی اختلافات آوایی و دستوری و واژگانی یسن هفت‌ها با گاهان و اوستای جدید
- بررسی محتوایی این متون

منابع پیشنهادی:

میرفخرایی، مهشید، ۱۳۸۲، هفت‌ها، تهران: سازمان انتشارات فروهر.

Bartholomae, Ch., 1904, *Altiranisches Wörterbuch*, Strussburg.

Baunack, Th., 1888, *Die drei wichtigsten Gebete der Parsen mit ihren Commentaren und das das siebenteilige Gebet (Yasna Haptañhāiti)*, Leipzig.

- Hintze, A., 2007, *A Zoroastrian Liturgy, the Worship in Seven Chapters (Yasna 35-41)*, Wiesbaden.
- Humbach, H. et al., 1991, *The Gāthās of Zarathushtra and the Other Old Avestan Texts*, Heidelberg.
- Humbach, H. and P. Ichaporia, 1994, *The Heritage of Zarathushtra, a New Translation of His Gāthās*, Heidelberg.
- Humbach, H. and K. Faiss, 2010, *Zarathushtra and His Antagonists. A Sociolinguistic Study with English and German Translations of his Gāthās*, Wiesbaden.
- Kellens, J. and E. Pirart, 1988-1991, *Les Textes vieil-avestiques*, (vol. 1: 1988; vol. 2: 1990; vol. 3: 1991), Wiesbaden.
- Narten, J., 1982, *Die Aməša Spəntas im Avesta*, Wiesbaden.
- Nartan, Y., 1986, *Der Yasna Haptaṅhāitī*, Wiesbaden.
- von Wesendonk, O.G., 1931, *Die religions geschichtliche Bedeutung des Yasna Haptaṅhāitī*, Bonn - Köln.
- West, M. L., 2011, *Old Avestan Syntax and Stylistics*, De Gruyter.

متون گاهانی
Gāthic Texts

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: متون گاهانی
	عملی				
	نظری	پایه		تعداد ساعت: ۳۲	
	عملی				
	نظری *	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
<p>آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒</p> <p>سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐</p>					

هدف: شناخت ویژگی‌های دستوری و مختصات سبکی گاهان و مضامین آن

سر فصل:

- معرفی و نقد اجمالی منابع
- خواندن و تجزیه و تحلیل صرفی، نحوی حداقل ۳ سرود از سرودهای گاهانی
- بررسی ساختار سرودهای گاهانی و اوزان شعری آنها (در صورت امکان مقایسه این سرودها با ساختار اشعار ودایی)
- بررسی وجوه ادبی و شعری این متون
- بررسی محتوایی این متون

منابع پیشنهادی:

Bartholomae, Ch., 1904, *Altiranisches Wörterbuch*, Strussburg.

Bartholomae, Ch., 1905, *Die Gatha's des Avesta, Zarathushtra's Verspredigten*, Strassburg.

- Beeks, R.S.P., 1988, *A Grammar of Gatha-Avestan*, Leiden.
- Duchesne Guillemin, J., 1948, *Zoroastre: Étude critique avec une traduction commentée des Gāthā*, Paris.
- Hinz, W., 1961, *Zarathustra*, Stuttgart.
- Humbach, H., 1959, *Die Gathas des Zarathustra*, 2 vols., Heidelberg.
- Humbach, H. et al., 1991, *The Gāthās of Zarathushtra and the Other Old Avestan Texts*, Heidelberg.
- Humbach, H. and P. Ichaporia, 1994, *The Heritage of Zarathushtra, a New Translation of His Gāthās*, Heidelberg.
- Humbach, H. and K. Faiss, 2010, *Zarathushtra and His Antagonists, A Sociolinguistic Study with English and German Translations of his Gāthās*, Wiesbaden.
- Inslar, S., 1975, *The Gāthās of Zarathustra*, Acta Iranica, Vol. 8, Leiden.
- Kellens, J. and E. Pirart, 1988-1991, *Les Textes vieil-avestiques*, (vol. 1: 1988; vol. 2: 1990; vol. 3: 1991), Wiesbaden.
- Lommel, H., 1971, *Die Gatha des Zarathustra*, ed. B. Schlerath, Basel und Stuttgart.
- Meillet, A., 1925, *Trois conférences sur les Gāthā de l'Avesta*, Paris.
- Monna, M. C., 1978, *The Gathas of Zarathustra*, Amsterdam.
- Smith, M. W., 1929, *Studies in the Syntax of the Gatha of Zarathushtra together with Text, Translation and Notes*, Philadelphia.
- Schwartz, M., 1991, "Sound Sense and Seeing in Zoroaster: the Outer Reaches of Orality", in *International [Indo-Iranian] Congress Proceedings, 5th – 8th January 1989*, K.R. Cama Oriental Institute, Bombay, pp. 127-163.
- Schwartz, M., 1998, "The Ties that Bind: on the Form and Content of the Zarathushtr's Mysticism", in: F. Vajifdar, ed., *New Approaches to the Interpretation of the Gāthās, Proceeding of the first Gāthā Colloquium*, W. Z. O., Croydon 1993 London, pp. 127-197.
- Schwartz, M., 2002, "How Zarathushtra Generated the Gathic Corpus: Inner-textual and Intertextual Composition", *Bulletin of the Asia Institute*, vol. 16. pp. 53- 64.
- West, M. L., 2010, *The Hymns of Zoroaster*, London.
- West, M. L., 2011, *Old Avestan Syntax and Stylistics*, De Gruyter.

متون زند
Zand Texts

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشیاز: ندارد

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد: تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درس به فارسی: متون زند
	عملی			
	نظری	پایه		
	عملی			
	نظری *	تخصصی		
	عملی			
	نظری	اختیاری		
	عملی			
<p>آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒</p> <p>سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐</p>				

هدف: شناخت ترجمه‌ها و تفسیرهای اوستا به زبان فارسی میانه و ویژگی‌های واژگانی، دستوری و مختصات سبکی آنها

سر فصل:

- معرفی و نقد اجمالی منابع
- خواندن بخش‌هایی از متون زند و تجزیه و تحلیل صرفی و نحوی و واژگانی آنها
- بررسی سبک‌شناختی متون زند و وجوه اختلاف آنها با دیگر متون پهلوی
- مقایسه این متون با اصل اوستایی آنها و بررسی شیوه‌های ترجمه آنها
- بررسی شیوه تفسیر در این متون

منابع پیشنهادی:

- آموزگار، ژاله، ۱۳۸۸، «زند و پازند»، *دانشنامه زبان و ادب فارسی*، تهران: فرهنگستان زبان و ادب فارسی.
- راشدمحصل، محمدتقی، ۱۳۶۴، *درآمدی بر دستور زبان اوستایی (بررسی یسن نهم با زند آن)*، تهران: کاریان.
- راشدمحصل، محمدتقی، ۱۳۸۲، *سروش یسن (بررسی متن زند و اوستایی یسن ۵۷)*، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

- Anklesaria, B., 1949, *Pahlavi Vendidâd* (Zand-î Jvît-dêv-dât), Bombay.
- Cantera, A., 2004, *Studien zur Pahlavi-Übersetzung des Avesta*, Wiesbaden.
- Dhabhar, E.B.N., (ed.), 1927, *Zand i Khürtak Avistāk*, Bombay.
- Dhabhar E. B. N., 1949, *Pahlai Yasna and Visperad*, Bombay.
- Jamasp, D. H., 1907, *Vendidâd* (Avesta text with Pahlavi translation and commentary and glossarial index), 2 vols. Bombay.
- Josephson, J., 1997, *The Pahlavi Translation Technique as Illustrated by Hōm Yašt*, Uppsala.
- Kapadia D. D., 1953, *Glossary of Pahlavi Vandidad*, Bombay.
- Kotwal, F. and Ph. G. Kreyenbroek, 1992- 2009, *The Hērbedestān and Nērangestān*, 4 vols, Paris, 2009.
- Moazami M., 2014, *Wrestling with the Demons of the Pahlavi Widēwdād*, Leiden/ Boston.
- Sanjana, D. D. Peshotan, 1895, *The Zand i Javīt Shêda dâd, Vendidâd* (The Pahlavi version of the Avesta), Bombay.

متون کلامی فارسی میانه
Theological Middle Persian Texts

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: متون کلامی فارسی میانه
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری *	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
<p style="text-align: center;">آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒</p> <p style="text-align: center;">سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐</p>					

هدف: شناخت متون کلامی فارسی میانه و تجزیه و تحلیل دستوری و محتوایی آنها

سر فصل:

- معرفی و نقد اجمالی منابع
- خواندن بخش‌هایی از متون کلامی فارسی میانه مانند دینکرد و دادستان دینی
- تجزیه و تحلیل صرفی و نحوی و واژگانی
- بررسی سبک‌شناختی این متون و وجوه اختلاف آنها با متون دیگر پهلوی
- بررسی و تحلیل محتوایی این متون

منابع پیشنهادی:

آموزگار، ژاله و احمد تفضلی، ۱۳۷۵، کتاب پنجم دینکرد، تهران: معین.

میرفخرایی، مهشید، ۱۳۹۰، بررسی دینکرد ششم، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
راشدمحصل، محمدتقی، ۱۳۸۹، دینکرد هفتم، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

Anklesaria, T. D., 1976, *The Datistan-I-Dinik*, part 1, pursishn I- XL, Shiraz.

Dresden, M. J., 1966, *Dēnkart, A Pahlavi Text*, facsimile ed., Wiesbaden.

Jāmāsp-Āsānā, H. D. J. and E. W. West, 1887, *Shikand-Gūmānīk Vijār, The Pāzand-Sanskrit Text together with a Fragment of the Pahlavi*, Bombay.

Jaafari-Dehaghi, M., 1998, *Dādestān ī Dēnīg, Part I: Transcription, Translation and Commentary*, (Les Cahiers de Studia Iranica, 20), Paris.

Madan, D. M., 1911, *Denkart (complete text) I – II*, Bombay.

de Menasce, J., 1945, *Škand-Gumānik Vičār: La solution décisive des doutes: une apologétique mazdénne du XIè siècle*, Fribourg, Switzerland.

de Menasce, J., 1958, *Une Encyclopédie mazdénne Le Denkart*, Paris.

de Menasce, J., 1973, *le troisieme livre de Denkart*, Paris.

Shaked, Sh., 1979, *The Wisdom of the Sasanian Sages (Denkart VI)*, Boulder, Colorado.

Shaki, M., 1973, "Some Basic Tenets of the Eclectic Metaphysics of the Dēnkart", *Archiv Orientalní* 41, pp. 133-64.

Sanjana, P.,D.,B., 1883- 1925, *The Pahlavi Dinkard*, 19 vols., Bombay.

متون سغدی مسیحی

Christian Sogdian Texts

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: متون سغدی مسیحی
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری *	تخصصی		تعداد ساعت: ۳۲	
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
<p>آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒</p> <p>سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐</p>					

هدف: شناخت آثار و منابع سغدی مسیحی، جایگاه تاریخی و ویژگی‌های دستوری زبان سغدی

سر فصل:

- معرفی متن‌های روایی و آیینی سغدی مسیحی
- آشنایی با خط سریانی سطرنجیلی
- خواندن برگزیده‌ای از متون سغدی مسیحی
- تجزیه و تحلیل صرفی و نحوی و واژگانی این متون
- بررسی و تحلیل مضامین متون

منابع پیشنهادی:

- زرشناس، زهره، ۱۳۸۰، جستارهایی در زبانهای ایرانی میانه شرقی (مجموعه مقالات)، تهران: فروهر.
- زرشناس، زهره، ۱۳۸۵، زن و واژه، تهران: فروهر.
- زرشناس، زهره، ۱۳۹۰، *دستنامه سغدی*، چاپ دوم، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- قریب، بدرالزمان، ۱۳۷۴، *فرهنگ سغدی*، تهران: انتشارات فرهنگان.
- قریب، بدرالزمان، ۱۳۸۶، *مطالعات سغدی (مجموعه مقالات)*، تهران: طهوری.
- Barbati, Ch., 2016, *The Christian Sogdian Gospel Lectionary E5 in Context*, Wien.
- Benveniste, E., 1943-45, "Fragments des Actes de Saint Georges en Version Sogdienne", *JA* 234, pp.,90-116 .
- Gershevitch. I., 1961, *A Grammar of Manichaean Sogdian*, Oxford.
- Hansen, O., 1941, "Berliner soghdische Texte I, Bruchstückeeinersoghdischen Version der Georgspassion (C1)", *APAW* 10 .
- Hansen, O., 1954, "Berliner soghdische Texte II, Bruchstückedergroßen Sammelhandschrift (C2)", *AAWLM* 15.
- Müller, F.W.K., 1904, "Handschriften-Reste in Estrangelo-Schriftaus Turfan, Chinesisch – Turkestan", I *SPAW* IX, pp . 384- 352; II Anhang, *APAW*, pp. 1-117.
- Müller, F.W.K., 1912, "Sogdische Texte I", *APAW* 2 .
- Müller, F.W.K. and W. Lentz, 1934, "Sogdische Texte II", *SPAW* 21, pp.502 - 607.
- Schwartz, M., 1967, *Studies in the Texts of the Sogdian Christians, Dissertation*, Berkeley.
- Sims - Williams, N., 1985, *The Christian Sogdian Manuscript C2 (BTT12)*, Berlin .
- Sims-Williams, N., 2009, "Christian Literature in Middle Iranian Languages", *The Literature of Pre-Islamic Iran, Companion volume 1 to A History of Persian Literature*, pp. 266-287.
- Sims-Williams, N., 2016, *A Dictionary: Christian Sogdian, Syriac and English*, Reichert Verlag.
- Skjærvø, P. O., 2007, *An Introduction to Manichean Sogdian*, [https:// www. fas.harvard.edu/~iranian/Sogdian/sogdiancomplete.pdf](https://www.fas.harvard.edu/~iranian/Sogdian/sogdiancomplete.pdf).
- Yoshida. Y., 2010, "Sogdian", *The Iranian Languages*, ed. G. Windfuhr, London and New York, pp. 279-335.

متون سغدی بودایی
Buddhist Sogdian Texts

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: متون سغدی بودایی
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری *	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
<p>آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒</p> <p>سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐</p>					

هدف: شناخت آثار و منابع سغدی بودایی، جایگاه تاریخی و ویژگی‌های دستوری زبان سغدی

سر فصل:

- معرفی متن‌های روایی و آیینی، کتیبه‌ها، سکه و مهرها، اسناد دیوانی، تجاری و قراردادهای سغدی بودایی
- آشنایی با خط سغدی بودایی
- خواندن برگزیده‌ای از متون سغدی بودایی
- تجزیه و تحلیل صرفی و نحوی و واژگانی این متون
- بررسی و تحلیل مضامین متون

منابع پیشنهادی:

- زرشناس، زهره، ۱۳۸۰، جستارهایی در زبانهای ایرانی میانه شرقی (مجموعه مقالات)، تهران: فروهر.
- زرشناس، زهره، ۱۳۸۵، زن و واژه، تهران: فروهر.

- زرشناس، زهره، ۱۳۹۰، *دستنامه سغدی*، چاپ دوم، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- قریب، بدرالزمان، ۱۳۷۱، *داستان تولد بودا به روایت سغدی*، بابل: آویشن.
- قریب، بدرالزمان، ۱۳۷۴، *فرهنگ سغدی*، تهران: انتشارات فرهنگان.
- قریب، بدرالزمان، ۱۳۸۶، *مطالعات سغدی (مجموعه مقالات)*، تهران: طهوری.
- Benveniste, E., 1940, *Textes Sogdiens*, Paris .
- Benveniste, E., 1946, *VessantaraJātaka*, Paris .
- Benveniste, E., 1979, *Études Sogdiennes*, Wiesbaden.
- Bogoljubov, M. N. & O. I. Smirnova, 1963, *Sogdijskie dokumenty s gory Mug* [اسناد سغدی کوه مُغ] III, Moskva.
- Frejman, A.A., 1962, *Sogdijskie dokumenty s gory Mug* [اسناد سغدی کوه مُغ] I, Moskva.
- Gershevitch. I. 1961, *A Grammar of Manichaean Sogdian*, Oxford.
- Livšic, V.A., 1962, *Juridičeskie dokumenty ipis'ma (Sogdijskie dokumenty s gory Mug II)*, Moskva.
- MacKenzie, D.N., 1970, *The Sūtra of the Causes and Effects of Actions' in Sogdian*, Oxford.
- Sims - Williams, N. 1985, "Ancient Letters", *EI* II/1, pp.7-9 .
- Sims - Williams, N. 1989, *Sogdian and Other Iranian Inscriptions of the Upper Indus I*, London.
- Sims-Williams, N., 1989, "Sogdian", *Compendium Linguarum Iranicarum*, pp. 173-192.
- Skjærvø, P. O., 2007, *An Introduction to Manichean Sogdian*, <https://www.fas.harvard.edu/~iranian/Sogdian/sogdiancomplete.pdf>.
- Yoshida, Y., 2009, "Buddhist literature in Sogdian", *The Literature of Pre-Islamic Iran, Companion volume 1 to A History of Persian Literature*, pp. 288-329.
- Yoshida. Y. 2010, "Sogdian", *The Iranian Languages*.ed. G. Windfuhr, London -New York, pp. 279-335.

سنسکریت کلاسیک
Classic Sanskrit

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: سنسکریت کلاسیک
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری *	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
<p>آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒</p> <p>سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐</p>					

هدف: شناخت آثار سنسکریت بعد از دوره ودایی و بررسی ویژگی های دستوری آنها

سر فصل:

- معرفی ادبیات سنسکریت بعد از دوره ودایی و منابع اصلی آن
- آشنایی با خط دوناگری
- شناخت نظام واجی زبان سنسکریت و بررسی سیر تحول تاریخی آن
- خواندن برگزیده های از متن های سنسکریت مانند *مهابهارته*، *هیتوپدیشه* و *بنجه تتره*
- تجزیه و تحلیل واژگانی و صرفی و نحوی این متون
- بررسی و تحلیل مضامین این متون و تأثیر آنها در ادبیات ایران و سایر اقوام

منابع پیشنهادی:

راشد محصل، محمد تقی، ۱۳۸۹، *راهنمای زبان سنسکریت*، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

رضایی باغبیدی، حسن، ۱۳۸۴، *مقدمات زبان سنسکریت*، تهران: مرکز دایره‌المعارف بزرگ اسلامی.
قزوینی، غیاث‌الدین، ۱۳۸۰، *مهابهارات، بزرگ‌ترین منظومه کهنه موجود جهان به زبان سنسکریت*، به تحقیق و تصحیح سیدمحمدرضا جلالی نایینی، تهران: طهوری.

Burrow, Th., 2001, *The Sanskrit Language*, Delhi.

Gonda, J., 1977, *A History of Indian Literature, vol. 2: Epics and Sanskrit Religious Literature*, Wiesbaden.

Lanman, Ch. R. 1963, *A Sanskrit Reader*, Cambridge- Massachusetts.

Macdonell, A. A., 1927, *A Sanskrit Grammar for Students*, Oxford.

Mayrhofer, M. 2003, *A Sanskrit Grammar*, Alabama.

Monier-Williams, M., 1960, *A Sanskrit-English Dictionary*, Oxford.

Stenzler, A. F., 1970, *Elementarbuch der Sanskrit-Sprache*, Berlin.

Witney, W. D., 1879, *A Sanskrit Grammar*, Leipzig.

سمینار اوستا
Seminar of Avestan Issues

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲ تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درس به فارسی: سمینار اوستا
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری *	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒ سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐					

هدف: بررسی و تحلیل آخرین دستاوردهای علمی- پژوهشی در حوزه اوستاشناسی

سرفصل:

- نقد و بررسی مقالات اصیل و بدیع در حوزه اوستاشناسی
- نقد و بررسی کتاب‌های تخصصی در حوزه اوستاشناسی
- مطالعات زبان‌شناختی و ادبی در حوزه اوستا، در قالب سخنرانی‌های علمی و دعوت از متخصصان صاحب نام داخلی و خارجی این حوزه در طی نیمسال تحصیلی

منابع پیشنهادی:

مدرس یا مدرسان این درس مجموعه‌ای از مقالات و کتاب‌های محققین ایرانی و خارجی معتبر و اصیل را در این زمینه انتخاب و در کلاس درس ضمن تدریس و تحلیل آنها با مشارکت دانشجویان، پژوهش‌های مذکور را در قالب تکالیف علمی پژوهشی دانشجویان در نظر می‌گیرد.

متون پازند
Pazand Texts

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: متون پازند
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری *	اختیاری			
	عملی				
<p>آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒</p> <p>سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐</p>					

هدف: شناخت متن‌های پازند و تجزیه و تحلیل دستوری و محتوایی و گویش‌شناختی آنها

سر فصل :

- معرفی و نقد اجمالی منابع
- خواندن منتخبی از متن‌های پازند (ترجیحاً فصولی از شکنندگمانیک‌وزار)
- تجزیه و تحلیل صرفی و نحوی و واژگانی
- بررسی و تحلیل محتوایی این متون
- بررسی ویژگی‌های نگارشی متون پازند
- بررسی این متن‌ها از نظر گویش‌شناسی

منابع پیشنهادی:

آموزگار، ژاله، ۱۳۸۸، «زند و پازند»، دانشنامه زبان و ادب فارسی، تهران: فرهنگستان زبان و ادب فارسی.

لازار، ژیلبر، ۱۳۹۳، شکل‌گیری زبان فارسی، ترجمه مهستی بحرینی، تهران: هرمس.

تفضلی، احمد، ۱۳۷۶، تاریخ ادبیات ایران پیش از اسلام، تهران: سخن.

معین، محمد، ۱۳۵۵، مزدیسنا و ادب پارسی، تهران: دانشگاه تهران.

Antia, E. K., 1909, *Pazand Texts*, Bombay.

Jāmāsp-Asānā H. D. J. and E. W. West, 1887, *Shikand-Gūmānīk Vijār, the Pāzand-Sanskrit Text together with a Fragment of the Pahlavi*, Bombay.

de Jong, A. F. 2003 , “Pāzand and "retranscribed" Pahlavi: on the Philology and History of Late Zoroastrian Literature”, *Persian Origins– Early Judaeo-Persian and the Emergence of New Persian* (Iranica 6). L. Paul (ed.), Wiesbaden. pp. 67-77.

de Menasce, J., 1945, *Škand-Gumānik Vičār: la solution décisive des doutes: une apologétique mazdēenne du XIè siècle*, Fribourg, Switzerland.

Lazard, G., 1995, *La formation de la langue persane*, Paris.

متون سغدی مانوی
Manichaean Sogdian Texts

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: متون سغدی مانوی
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری *	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒					
سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐					

هدف: شناخت آثار و منابع سغدی مانوی، جایگاه تاریخی و ویژگی‌های دستوری زبان

سر فصل:

- معرفی متن‌های روایی و آیینی سغدی مانوی
- آشنایی با خط سغدی مانوی
- خواندن برگزیده‌ای از متون سغدی مانوی
- تجزیه و تحلیل صرفی و نحوی و واژگانی این متون
- بررسی و تحلیل محتوایی متون

منابع پیشنهادی:

- زرشناس، زهره، ۱۳۸۰، جستارهایی در زبانهای ایرانی میانه شرقی (مجموعه مقالات)، تهران: فروهر.
- زرشناس، زهره، ۱۳۸۵، زن و واژه، تهران: فروهر.
- زرشناس، زهره، ۱۳۹۰، دستنامه سغدی، چاپ دوم، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- قریب، بدرالزمان، ۱۳۷۴، فرهنگ سغدی، تهران: انتشارات فرهنگیان.

Corpus Inscriptionum Iranicarum, Volume III: Iranian Manichaean Turfan texts in early publications (1904-1934): Photo edition. Edited by Werner Sundermann (1996) 51 p., 192 pages of plates.

Corpus Inscriptionum Iranicarum, Volume IV: Iranian Manichaean Turfan texts in publications since 1934: Photo edition. Edited by Dieter Weber (2000).

Gershevitch. I., 1961, *A Grammar of Manichaean Sogdian*, Oxford.

Henning, W .B., 1936, "Ein manichäisches Bet-und Beichtbuch", *APAW* 10.

Henning, W .B., 1940, *Sogdica*, London; *AI* 15, pp. 1-68 .

Henning, W. B., 1943, "The Book of the Giants", *BSOAS*, pp. 52-74.

Henning, W .B., 1945 , "Sogdian Tales", *BSOAS* 11/3, pp. 465-487 ; *AI* 15. pp.169-191.

Henning, W .B .1948 , "A Sogdian Fragment of the Manichaean Cosmogony", *BSOAS* 12, pp.301-318; *AI* 15. pp. 301-314.

Sims-Williams. N. and D. Durkin-Meisterernst, 2012, *Dictionary of Manichaean Sogdian and Bactrian*, Brepolis.

Skjærvø, P. O., 2007, *An Introduction to Manichean Sogdian*, <https://www.fas.harvard.edu/~iranian/Sogdian/sogdiancomplete.pdf>.

Sundermann, W., 1981, *Mitteliranische manichäische Texte kirchengeschichtlichen Inhalts* (BTT 11), Berlin .

Sundermann, W., 1985, *Einmanichaisch-soghdisches Parabelbuch* (BTT 15), Berlin .

Sundermann, W., 1992, *Der Sermon vom Licht-Nous (Eine Lehrschrift des östlichen Manichäismus, Edition der parthischen und soghdischen Version)*, Berlin .

Yoshida. Y., 2010, "Sogdian", *The Iranian Languages*, ed. G. Windfuhr, London and New York, pp. 279-335.

زبان ختنی
Khotanese Language

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: زبان ختنی
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری *	اختیاری			
	عملی				
<p>آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒</p> <p>سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐</p>					

هدف: شناخت آثار و منابع، جایگاه تاریخی و ویژگی‌های دستوری زبان ختنی

سر فصل:

- معرفی منابع زبان ختنی (متون پزشکی، اشعار غنایی، نامه‌ها و متون بودایی)
- آشنایی با خط براهمی
- شناخت نظام واجی زبان ختنی و بررسی سیر تحول تاریخی آن
- شناخت صرف و نحو زبان ختنی (شامل صرف اسم و صفت و ضمیر و فعل و روابط درونی اجزاء جمله و...)
- خواندن برگزیده‌ای از متون ختنی
- تجزیه و تحلیل صرفی و نحوی و واژگانی این متون

منابع پیشنهادی:

- ماجی، مائورو، ۱۳۹۳، «ادبیات ختنی»، در رونالد امریک و ماریا ماتسوخ (ویراستاران)، *تاریخ ادبیات فارسی*، ج ۱۷، ادبیات ایرانی پیش از اسلام، ترجمه فارسی زیر نظر ژاله آموزگار، تهران: سخن، صص. ۳۷۸-۴۶۵.
- میرفخرایی، مهشید، ۱۳۸۳، *درآمدی بر زبان ختنی*، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- میرفخرایی، مهشید، ۱۳۸۸، *اصل خلأ یا تهیگی بنا بر آموزه بودا*، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

Bailey, H. W., 1967, *Khotanese texts, vol. VI: Prolexis to the book of Zambasta*, Cambridge.

- Bailey, H. W., 1979, *Dictionary of Khotan Saka*, Cambridge.
- Emmerick, R. E., 1968, *Saka Grammatical Studies*, London- New York.
- Emmerick, R. E., 1968, *The Book of Zambasta: a Khotanese Poem on Buddhism*, London-New York.
- Emmerick, R. E. and P. O. Skjærvø, 1982, *Studies in Vocabulary of Khotanese*, vol. I, 1982; vol. II, 1987; vol. III, 1997, Wien.
- Emmerick, R. E., 1989, “Khotanese and Tumshuqese”, *Compendium LinguarumIranicarum*, Wisbaden, pp. 204- 229.
- Emmerick, R. E., 1992, *A Guide to the Literature of Khotan*, 2nd ed., Tokyo.
- Emmerick, R. E., 2008, *An Introduction to Khotanese*, ed. by M. Maggi, J. S. Sheldon, and N. Sims-Williams, Weisbaden.
- Emmerick, R. E., 2010 rep., “Khotanese and Tumshuqese”, G. Windfur (ed.), *The Iranian Languages*, London and New York, pp. 377-415.
- Hitch. D. A., 1990, ‘Brāhmī’, *Encyclopaedia Iranica*, vol. IV, New York, pp. 432-433.
- Konow. S., 1932, *Saka Studies*. Oslo.
- Konow. S., 1949, *Primer of Khotanese Saka*. Oslo.

زبان خوارزمی
Khwarezmian Language

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: زبان خوارزمی	
	عملی					
	نظری	پایه				تعداد ساعت: ۳۲
	عملی	تخصصی				
	نظری	اختیاری				
	عملی					
	نظری *	اختیاری				
	عملی					
<p style="text-align: center;">آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒</p> <p style="text-align: center;"> ☐ سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه </p>						

هدف: شناخت آثار و منابع، جایگاه تاریخی و ویژگی‌های دستوری زبان خوارزمی

سر فصل:

- معرفی منابع زبان خوارزمی (کتیبه‌ها، واژه‌نامه و آثار فقهی به خط عربی)
- آشنایی با خط خوارزمی
- شناخت نظام واجی زبان خوارزمی و بررسی سیر تحول تاریخی آن
- شناخت صرف و نحو زبان خوارزمی (شامل صرف اسم و صفت و ضمیر و فعل و روابط درونی اجزاء جمله و...)
- خواندن برگزیده‌ای از متون خوارزمی
- تجزیه و تحلیل صرفی و نحوی و واژگانی این متون

منابع پیشنهادی:

زرشناس، زهره، ۱۳۸۸، «خوارزمی، زبان و آثار»، *دانشنامه زبان و ادب فارسی*، ج ۳، صص ۸۶-۹۰.

Benzing, J., 1968, *Das chwaresmische Sprachmaterial einer Handschrift der "Muqaddimat al-Adab" von Zamaxšarī*, Wiesbaden.

Benzing, J., 1983, *Chwaresmscher Worterindex*, ed. by Z. Taraf, Wiesbaden.

- Benzing, J., and N. Yiice, 1985, "Chwaresmische Wörter und Sätze aus einerchoresmtürkischen Handschrift der Muqaddimat al-Adab," *ZDMG* 135, pp. 92-103.
- Bogoiubov, M. N., 1963, "Mestoimeniav khorezmiiskomiazyke", (Pronouns in the Khwarezmian Language), *KSINA* 67, pp. 99-103.
- Humbach, H., 1989, "Choarezmian", *Compendium Linguarum Iranicarum*, Wiesbaden, pp.193-203.
- Durkin-Meisterernst, D., 2010, "Khwarezmian", *The Iranian Languages*, ed. by G. Windfuhr, London and New York, pp. 336-376.
- Durkin-Meisterernst, D., 2005, "Khwarezmian Lexicology", *Middle Iranian Lexicography*, ed. by C.G. Cereti and M. Maggi, Roma, pp. 147-166.
- Henning, W. B., 1971, *A Fragment of a Khwarezmian Dictionary*, ed. by D.N. MacKenzie, London.
- Henning, W .B., 1958, "Mitteliranisch", *Hbo, Iranistik* I, pp. 20-130, (BTT 15), Berlin .
- MacKenzie, D. N., 1970- 1972, "The Khwarezmian glossary I- V", *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, Vol. 33, Nr. 3, pp. 540-559; Vol. 34, Nr. 1, pp. 74-90; Vol. 34, Nr.2, pp. 314-330; Vol. 34, Nr.3, pp. 521-537; Vol. 35, Nr.1, pp. 56-73.
- MacKenzie, D. N. (ed.), 1990, *The Kwarezmian Element in the Qunyat al-munya*, London, (reviews by Y. Yoshida, *JAOS* 112, 1992: 535-537 and P. O. Skjærvø, *BSOAS* 54, 1991: 496-505.
- Samadi, M., 1986, *Das Chwaresmische Verbum*, Wiesbaden.
- Tolstov, S. P. and V.H. Livshits, 1964, "Dicipherment and Interpretation of the Khwarezmian Inscription from Tok-Kala", *AAnth* 12, pp. 231-251.
- Zeki Velidi, A., 1951, *Harezme tercümelî Muqaddimat al-adab (Khorezmian Glossary of the Muqaddimat al-adab)*, Istanbul.

زبان بلخی
Bactrian Language

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیشنیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: زبان بلخی
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری *	اختیاری			
	عملی				
<p style="text-align: center;">آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒</p> <p style="text-align: center;"> ☐ سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه </p>					

هدف: شناخت آثار و منابع، جایگاه تاریخی و ویژگی‌های دستوری زبان بلخی

سر فصل:

- معرفی منابع زبان بلخی (کتیبه‌ها، سکه و مهرها، اسناد تجاری و قراردادهای، نامه‌ها و اسناد بودایی)
- آشنایی با خط یونانی
- شناخت نظام واجی زبان بلخی و بررسی سیر تحول تاریخی آن
- شناخت صرف و نحو زبان بلخی (شامل صرف اسم و صفت و ضمیر و فعل و روابط درونی اجزاء جمله و...)
- خواندن برگزیده‌ای از متون بلخی
- تجزیه و تحلیل صرفی و نحوی و واژگانی این متون

منابع پیشنهادی:

- Gholami, S., 2009, "Ergativity in Bactrian", *Studia Iranica Upsaliensia*, pp. 132–141.
- Gholami, S., 2011, "Definite articles in Bactrian", Korn/ Haig/ Karimi/ Samvelian (eds.): *Topics in Iranian Linguistics, Beiträge zur Iranistik*, Band 34, pp. 11–22.
- Gholami, S., 2014, *Selected Features of Bactrian Grammar*, Wiesbaden.

- Sims-Williams, N., 1989, “Bactrian”, *Compendium LinguarumIranicarum*, Wisbaden, pp. 230- 234.
- Sims-Williams, N., 2000- 2012, *Bactrian DocumentsI- III (and vol.I Revised Edition)*. London.
- Sims-Williams N. and J. Cribb, 1996, “A New Bactrian Inscription of Kanishka the Great, Part 1: The Rabatak Inscription, Text and Commentary”, *Silk Road Art and Archeology* IV, pp. 75–96 and pp. 128–137.
- Sims-Williams, N., 2008, “The Bactrian Inscription of Rabatak: A new reading”, *Bulletin of the Asia Institute* 18, pp. 53–68.
- Sims-Williams, N., 2011, “Differential Object Marking in Bactrian”, Korn/ Haig/ Karimi/ Samvelian (eds.): *Topics in Iranian Linguistics, Beiträge zur Iranistik*, Band 34, pp. 23–38.

متون کهن ودایی
Old Vedic Texts

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیشنیاز:	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: متون کهن ودایی	
	عملی					
	نظری	پایه				تعداد ساعت: ۳۲
	عملی	تخصصی				
	نظری	اختیاری				
	عملی					
	نظری *	اختیاری				
	عملی					
<p>آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒</p> <p>سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐</p>						

هدف: شناخت آثار ودایی، مخصوصاً ریگ ودا، و بررسی ویژگی‌های دستوری آنها

سر فصل:

- معرفی ادبیات ودایی و منابع اصلی آن
- خواندن برگزیده‌ای از سرودهای ریگ ودا
- تجزیه و تحلیل واژگانی و صرفی و نحوی این متون
- بررسی و تحلیل مضامین این متون
- شناخت عقاید دینی هندیان ودایی

منابع پیشنهادی:

Doniger, W., 2005, *The Rig Veda*, London: Penguin.

Geldner, K. F., 1951, *Der Rig-Veda: aus dem Sanskrit ins Deutsche übersetzt und mit einem laufenden Kommentar versehen*, 3 vols, Cambridge.

Gonda, J., 1977, *A History of Indian Literature, vol. 1: Veda and Upanishads*, Wiesbaden.

Gonda, J., 1960, *Die Religionen Indiens, vol, 1: Veda und älterer Hinduismus*, Stuttgart.

Grassmann, H., 1873, *Wörterbuch zum Rig-Veda*, Leipzig.

Jamison, S. W. and J. P. Brereton, 2014, *The Rigveda, the Earliest Religious Poetry of India*, Oxford.

Macdonell, A. A., 1916, *A Vedic Grammar for Students*, Oxford.

Macdonell, A. A., 1917, *A Vedic Rreader for Students*, Oxford

Mayrhofer, M. 1986-2001, *Etymologisches Wörterbuch des Altindoarischen*, 3 vols, Heidelberg.

Monier-Williams, M., 1960, *A Sanskrit-English dictionary*, Oxford.

Wackernagel J. et al. 1905- 1957, *Altindische Grammatik*, 4 vols., Göttingen.

Witney, W. D., 1879, *A Sanskrit Grammar*, Leipzig.

رده‌شناسی زبان‌های ایرانی باستان و میانه
Typology of Old and Middle Iranian Languages

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: رده‌شناسی زبان‌های ایرانی باستان و میانه
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری *	اختیاری			
	عملی				
<p style="text-align: center;">آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒</p> <p style="text-align: center;"> ☐ سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه </p>					

هدف: مقایسه دستوری زبان‌ها و گویش‌های ایرانی باستان و میانه

سرفصل:

- شناخت مبانی نظری رده‌شناسی زبان
- بررسی الگوهای رده‌شناختی زبان‌های ایرانی، دسته‌بندی و تحلیل تاریخی آنها
- برجسته‌سازی الگوهای واجی زبان‌های ایرانی باستان و میانه
- برجسته‌سازی الگوهای صرفی زبان‌های ایرانی باستان و میانه
- آرایش سازه‌ها (word order) در زبان‌های ایرانی باستان و میانه
- بررسی هسته واژگانی و بندهای موصولی

منابع پیشنهادی:

دیرمقدم، محمد، ۱۳۹۳، *رده‌شناسی زبان‌های ایرانی*، ۲ ج، تهران: سمت.

رضایی، والی و فاطمه بهرامی، ۱۳۹۴، مبانی رده‌شناسی زبان، تهران: دانشگاه شهید بهشتی.

Comrie, B., 1989, *Language Universals and Linguistic Typology*, Chicago.

Givon, T., 1991, *A Functional-Typological Introduction*, Amsterdam.

Greenberg, J. H., 1974, *Language Typology: A Historical and Analytical Overview*, The Hague, Mouton.

Hale, M., 2007, *Historical Linguistics: Theory and Method*. Oxford, Malden, Mass.

Hale, M., 1988, "Old Persian word order", *Indo-Iranian Journal*, vol. 31, no. 1, pp. 27-40.

Hopper, Paul J. and Elizabeth Closs Traugott 1993. *Grammaticalization*. Cambridge, UK.

Haig, Geoffrey L. J., 2008. *Alignment Change in Iranian Languages A Construction Grammar Approach*, Berlin, New York.

Makarska, B., 1981- 1984. "Word Order in Middle Persian", *Folia Orientalia* 22, pp. 23- 67.

Talmy, L., 2000, *Toward a Cognitive Semantics, vol.1: Concept Structuring Systems*, Cambridge, London.

زبان‌شناسی تاریخی و تطبیقی هندی اروپایی

Indo-European Historical and Comparative Linguistics

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

دروس پیش‌نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: زبان‌شناسی تاریخی و تطبیقی هندی اروپایی
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری *	اختیاری			
	عملی				
<p>آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒</p> <p>سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐</p>					

هدف: آشنایی بامبانی زبان‌شناسی تاریخی و تطبیقی و شناخت اصول حاکم بر دگرگونی زبان با تأکید بر زبان‌های هندی‌اروپایی

سرفصل:

- آشنایی باخانوادهٔ زبانهای هندی‌اروپایی
- تبیین اصول حاکم بر دگرگونی آوایی، واژگانی، معنایی، ساختوازی و نحوی، با تأکید بر زبانهای هندی‌اروپایی.
- بازسازی زبانی (بازسازی تطبیقی و بازسازی درونی).
- شناخت نظام واجی زبان هندی‌اروپایی آغازین و تحولات آن در زبان‌های مشتق از آن، به ویژه زبان‌های ایرانی.
- آشنایی با دستور زبان هندی‌اروپایی، بررسی اجمالی ساخت اسم، صفت، ضمیر و فعل و...

منابع پیشنهادی:

- بیکس، ر.، ۱۳۸۹، درآمدی بر زبان‌شناسی تطبیقی زبانهای هندواروپایی، ترجمهٔ اسفندیار طاهری، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- آرلاتو، آ.، ۱۳۷۳، درآمدی بر زبان‌شناسی تاریخی، ترجمهٔ یحیی مدرس، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

- Beekes, R. S., 2011, *Comparative Indo-European linguistics: an introduction*, Amsterdam-Philadelphia.
- Benveniste, E., 1969, *Le vocabulaire des institutions indo-européennes*, 2 vols., Paris.
- Campbell, L., 2004, *Historical Linguistics, an Introduction*, Edinburgh.
- Cowgill, W. and M. Mayrhofer, 1986, *Indogermanische Grammatik*, I, Heidelberg.
- Lehmann, W. P., 1974, *Proto-Indo-European Syntax*, Austin-London.
- Mallory, J. P. and D. Adams, 1997, *Encyclopedia of Indo-European Culture*, London-Chicago.
- Meier-Brügger, M., 2003, *Indo-European Linguistics*, Berlin.
- Meillet, A., 1937, *Introduction à l'étude comparative des langues indo-européennes*, Paris.
- Rix, H. (ed.), 2001, *Lexikon der Indogermanischen Verben: Die Wurzeln und ihre Primärstambildungen*, 2nd edition, Ludwig Reichert.
- Szemerényi, O., 1999, *Introduction to Indo-European Linguistics*, Oxford.
- Trask, R. L., 1996, *Historical linguistics*, London.
- Wodtko, Dagmar S., B. Irslinger and C. Schneider, 2008, *Nomina im Indogermanischen Lexikon*, Ludwig Reichert.

سیر آراء و عقاید دینی در ایران باستان
The Development of Religious Ideas in Pre-Islamic Iran

تعداد واحد: ۲

کد درس:

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

دروس پیش نیاز: ندارد	نظری	جبرانی	نوع واحد:	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: سیر آراء و عقاید دینی در ایران باستان
	عملی				
	نظری	پایه			
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری *	اختیاری			
	عملی				
<p style="text-align: center;">آموزش تکمیلی عملی: دارد ☐ ندارد ☒</p> <p style="text-align: center;">سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه ☐</p>					

هدف: شناخت ادیان مختلف ایرانی پیش از اسلام، پیشینه و روابط متقابل آنها

سرفصل:

- اهمیت ادیان ایرانی در مطالعات تاریخ ادیان
- بررسی و تحلیل آراء دینی زردشتی و فرق مختلف آن
- بررسی و تحلیل آراء دینی مانوی و پیشینه آن، اعم از عقاید ایرانی، یونانی و گنوسی
- روابط متقابل ادیان ایرانی و دیگر ادیان
- استمرار عقاید ایرانی پیش از اسلام در آثار پس از اسلام

منابع پیشنهادی:

- ابوالقاسمی، محسن، ۱۳۹۰، دین ها و کیش های ایرانی، تهران: هیرمند.
- اولانسی، دیوید، ۱۳۸۷، پژوهشی نو در میتراپرستی، ترجمه مریم امینی، تهران: چشمه.
- بهار، مهرداد و ابوالقاسم اسماعیل پور، ۱۳۹۴، ادبیات مانوی، تهران: کارنامه.

تقی زاده، سید حسن ۱۳۸۳، *مانی و دین او، دو خطابه در انجمن ایرانشناسی به انضمام متون عربی و فارسی درباره مانی و مانویت*، فراهم آورده احمد افشار شیرازی، تهران: چاپخانه مجلس.

زهره رابرت چارلز، ۱۳۷۷، *تعالیم مغان*، ترجمه فریدون بدره‌ای، تهران: توس.

شکی، منصور، ۱۳۷۲، «درست دینان»، معارف، ش ۲۸، صص ۲۸-۵۳.

کریستن سن، آرتور، ۱۳۹۴، *ایران در زمان ساسانیان*، ترجمه رشید یاسمی، تهران: نگاه.

کلنز، ژان، ۱۳۸۶، *مقاله‌ای درباره زردشت و دین زردشتی*، ترجمه احمد رضا قائم مقامی، تهران: فرزانه روز.

نیبرگ، هنریک ساموئل، ۱۳۸۳، *دین‌های ایران باستان*، ترجمه سیف‌الدین نجم‌آبادی، کرمان: دانشگاه شهید باهنر.

نیولی، گرادو، ۱۳۹۰، *از زردشت تا مانی*، ترجمه آرزو رسولی، تهران: ماهی.

یاماوجی، ادوین ام، ۱۳۹۰، *ایران و ادیان باستانی*، ترجمه منوچهر پزشکی، تهران: ققنوس.

Bianchi, Ugo (ed.), 1979, *Mysteria Mithrae*, Leiden.

Boyce, M., 1975- 1991, *A History of Zoroastrianism*, vol.1: The Early Period, vol.2: Under the Achaemenians, vol.3: Zoroastrianism Under Macedonian and Roman Rule, Leiden.

Boyce, M., 1992, *Zoroastrianism: Its Antiquity and Constant Vigour*, Costa Mesa.

Duchesne-Guillemin, J. (ed.), 1962, *Études mithriaques: actes du 2e congrès international Téhéran, du 1er au 8 septembre 1975*, Teheran- Liège.

Duchesne-Guillemin, J., 1962, *La religion de l' Iran ancien*, Paris.

Gershevitch, I. (ed.), 1985, *The Cambridge History of Iran*, vol. 2: The Median and Achaemenian Periods, New York.

Gonda, J., 1963, *Die Religionen Indiens*, vol. 1, Stuttgart.

Hinnells J. R., 1975, *Mithraic studies, Proceedings of the First International Congress of Mithraic Studies*, Manchester.

Hinnells, J.R., 2005, *The Zoroastrian Diaspora*, Oxford.

Keith, A. B., 1971, *Religion and Philosophy of the Veda and Upanishads*, Delhi.

- Kreyenbroek Ph. G. and S.N. Munshi, 2001, *Living Zoroastrianism, Urban Parsis Speak about their Religion*, Richmond.
- Lieu, S., 1992, *Manichaeism in the Later Roman Empire and Medieval China*, Tübingen.
- Lieu, S., 1994, *Manichaeism in Mesopotamia and the Roman East, Religions in the Graeco-Roman World*, Leiden.
- Lieu, S., 1998, *Manichaeism in Central Asia and China*, Leiden.
- Malandra, William W., 1983, *An Introduction to Ancient Iranian Religion*, Minneapolis.
- Mallory, J. P. and D. Q. Adams (eds.), 1997, *Encyclopedia of Indo-European Culture*, London.
- Reck, Ch., D. Weber, C. Leurini and A. Panaino (eds.), 2001, *Manichaica Iranica. Ausgewählte Schriften von Werner Sundermann*, 2vol, Vol. 1: Studien zur Lehre und Geschichte des Manichäismus, Vol. 2: Der Manichäismus in der iranischen Überlieferung, Rome.
- Rudolph, K., 1983, *Gnosis: The Nature and History of Gnosticism*, translated and edited by R. McL. Wilson. New York.
- Stausberg, M., 2002- 2004, *Die Religion Zarathustras: Geschichte, Gegenwart, Rituale*, 3 vols., Stuttgart.
- Tardieu, M., 2009, *Manichaeism*, translated by M. B. DeBevoise, Urbana and Chicago.
- Widengren, G. (ed.), 1977, *Der Manichäismus*, Darmstadt.
- Widengren, G., 1965, *Die Religionen Irans*, Stuttgart.
- Yarshater, E. (ed.), 1983, *The Cambridge History of Iran*, vol. 3: The Seleucid, Parthian and Sasanid Periods, New York.
- Zaehner, R. Ch., 1955, *Zurvan: A Zoroastrian Dilemma*. Oxford (repr. with new introd., New York, 1972).
- Zaehner, R. Ch., 1961, *The Dawn and Twilight of Zoroastrianism*, London.